
-VRSTE NASILJA -
- NAČINI PRIJAVLJIVANJA NASILJA -

P O S T U P N I K

***Za Nastavni zavod za javno zdravstvo
Primorsko-goranske županije:***

Ravnatelj prof.dr.sc. Vladimir Mićović, dr.med.

Urednik:

Mr.sc. Suzana Janković, dr.med.

Uredništvo:

Nevenka Vlah, dipl. učiteljica
Ines Lazarević Rukavina, bacc.oec.
Nada Pirizović

Vanjski suradnici:

Doc.dr.sc. Dražen Cuculić, spec. sudske medicine
Dr.sc. Mirjana Graovac, spec.psihijatrije
Dragica Jelača, dipl.soc.radnik
Marijana Žunić, dipl. učiteljica

Postupnik je tiskan u sklopu programa „Prevenција nasilja u obitelji“

Rijeka, 2010.

NASTAVNI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE
ODJEL SOCIJALNE MEDICINE
Odsjek za prevenciju nasilja

-VRSTE NASILJA -

- NAČINI PRIJAVLJIVANJA NASILJA -

P O S T U P N I K

Rijeka, 2010.

NASILJE

Nasilje je skup ponašanja koja teže kontroli nad drugom/im osobom/ama uporabom sile, zastrašivanjem i spletkarenjem. Podrazumijeva uporabu moći u odnosima koji se ne temelje na jednakosti, a usmjereno je na povredu psihičkog ili tjelesnog integriteta druge osobe. Nasilje može biti počinjeno na različite načine kao što su npr. vrijeđanja, prijetnje, uhođenje, izoliranje, fizički nasrtaji na osobu, uništenje imovine, bilo da se događaju pojedinačno, ili u kombinaciji više njih, ili svih zajedno.

OBLICI NASILJA

Pojavni oblici nasilja mogu biti: tjelesno, emocionalno, seksualno zlostavljanje te ekonomsko ili radno iskorištavanje. Nasilno ponašanje najčešće je usmjereno na žene, djecu i starije osobe. Posljedice nasilja pogubne su ne samo za žrtvu nasilja, već i za cijelu obitelj. Nasilje pred djecom i nad djecom negativno utječe na njihov psihološki razvoj i na njihovu buduću roditeljsku ulogu jer pridonosi takozvanom međugeneracijskom prijenosu nasilja u obitelji.

FIZIČKO ZLOSTAVLJANJE

Fizičko nasilje uključuje aktivnosti prema drugoj osobi primjenom tjelesne snage, predmeta ili oružja, koje rezultiraju ugrozom tjelesnog integriteta druge osobe i mogu izazvati ozbiljno povređivanje, teške fizičke posljedice ili smrt. Uključuje batine, udarce rukama, nogama i predmetima po tijelu, pljuskanje, davljenje, čupanje kose, guranje na pod, bacanje, vezivanje, gašenje opušaka po tijelu, trovanje i ostalo.

Fizičko zlostavljanje uzrokuje različite vrste specifičnih i nespecifičnih mehaničkih ozljeda. To mogu biti oguljotine, krvni podljevi, iščašenja i prijelomi kostiju, različite vrste rana - nagnječenja i razderotine, ugrizne rane, ubodne rane, rezne rane i sjekotine, opekline te ozljede unutarnjih organa (nagnječenja, razdori) i oštećenja mozga (nagnječenja, krvarenja). U najekstremnijim slučajevima te ozljede mogu uzrokovati i smrt.

Vrste tjelesnih ozljeda

Tjelesne ozljede dijelimo na lake i teške.

Pod **lakim tjelesnim ozljedama** podrazumijevaju se sve vidljive mehaničke ozljede na tijelu žrtve koje ozlijeđenoj osobi mogu prouzročiti neugodu i bol. Prolazne kratkotrajne traumatske hiperemije (na primjer crvenilo lica nakon šamara) ne smatraju se tjelesnom ozljedom u smislu propisa KZ RH, no ako su praćene otokom, tada je riječ o tjelesnoj ozljedi.

Ako žrtva želi podnijeti kaznenu prijavu za tjelesnu ozljedu, kazneni se postupak, prema čl.102. Kaznenog zakona pokreće privatnom tužbom koju oštećena osoba podnosi nadležnom općinskom sudu. Za kaznena djela teške tjelesne ozljede (čl.99., st.1.), tjelesne ozljede na mah (čl.100., st.1.) i tjelesne ozljede iz nehaja (čl.101., st.1.), ako počinitelj živi u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici s osobom prema kojoj je kazneno djelo počinjeno, ili joj je rođak po krvi u ravnoj lozi, brat ili sestra, posvajatelj ili posvojenik, kazneni se postupak pokreće povodom prijedloga, osim ako kazneno djelo nije počinjeno na štetu djeteta ili maloljetne osobe.

Polazna osnova za određivanje obilježja pojedinih vrsta tjelesnih ozljeda kao stupnja intenziteta oštećenja zdravlja jest osobito **teška tjelesna ozljeda** (čl.99., st.2.) kod koje dolazi do tako teškog narušenja zdravlja da je zbog toga doveden u opasnost život ozlijeđenog, ili je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen koji važan dio tijela ili važan organ, ili je prouzročena trajna nesposobnost za rad ozlijeđenog, ili postoji trajno i teško narušenje zdravlja ili trajna iznakaženost.

Za teške tjelesne ozljede kazneni postupak pokreće se po službenoj dužnosti, što podrazumijeva da je nadležna policijska postaja dužna, po zaprimanju prijave o zlostavljanju u kojem je nastupila teška tjelesna ozljeda, podnijeti kaznenu prijavu protiv počinitelja bez pristanka oštećene osobe/žrtve.

Kvalifikacija tjelesnih ozljeda

Liječnik pregledava žrtvu nakon zatražene pomoći te ispunjava "prijavu ozljede", na kojoj će naznačiti vrstu ozljede te, po potrebi, i kvalifikaciju težine ozljede. Najčešći propusti liječnika pri ispunjavanju medicinske dokumentacije zlostavljane i ozlijeđene osobe jesu: nepoznavanje vrsta ozljeda, nenavođenje točne lokalizacije ozljede, nepotpuno opisivanje ozljeda te nekritično postavljanje dijagnoze. S obzirom na načelni stav sudskomedicinskih vještaka da se striktno pridržavaju podataka iz medicinske dokumentacije i procjenjuju težinu samo one tjelesne ozljede koja je objektivno opisana i utvrđena liječničkim pregledom, jasno je da svi navedeni propusti otežavaju vještačenje tjelesnih ozljeda u kaznenom postupku te mogu biti od bitnog utjecaja na konačni ishod u sudskom postupku. To, primjerice, znači da na sudu potres mozga neće biti prihvaćen kao objektivno utvrđeno stanje ako se dijagnoza osniva isključivo na anamnestičkom iskazu ozlijeđene osobe ili ako je takva dijagnoza postavljena bez, po medicinskim kriterijima, jasno utvrđenog nalaza. Sud ne može donijeti presudu na bazi pretpostavki, već samo na osnovi točnog opisa ozljeda. Pod točnim opisom ozljeda podrazumijeva se verificirano činjenično stanje utvrđeno liječničkim pregledom, u čijem nalazu moraju biti navedena sva ona obilježja i znakovi koji sa sigurnošću ukazuju na određenu ozljedu.

PSIHIČKO ZLOSTAVLJANJE

Psihičko ili emocionalno zlostavljanje je svako ponašanje kojim nasilnik ugrožava psihičku opstojnost drugog člana obitelji, primjenom postupaka za koje zna (ili pretpostavlja) da kod žrtve mogu izazvati nelagodu, strah, duševnu nestabilnost, s ciljem uspostave kontrole nad žrtvom.

Emocionalno zlostavljanje je verbalno zlostavljanje, ali i prijetnja zlostavljanjem; nadalje, odbacivanje, ucjenjivanje i nekonzistentnost u partnerskim odnosima ili u odgoju, kao i ponižavanje te svaka vrsta diskriminacije (rasna, spolna, religijska...). Primjeri emocionalnog zlostavljanja jesu: verbalni napadi, vrijeđanje, nazivanje pogrdnim i uvredljivim imenima i omalovažavanje (npr. govorenje žrtvi da je glupa, ružna ili bolesna); psovanje, pljuvanje, zabrana komuniciranja s prijateljima, članovima obitelji ili drugim osobama, potpuna izolacija (zaključavanje), ograničavanje slobode kretanja (zabranjivanje odlazaka na određena mjesta ili određivanje odlazaka na točno određena mjesta koja odredi nasilnik, određivanje vremenskih termina kretanja), uhođenje i svi drugi oblici psihičkih pritisaka koji kod žrtve proizvode nelagodu ili strah.

Emocionalno zanemarivanje odnosi se na uskratu emocija i emocionalne podrške te svjedočenje djeteta nasilju u obitelji.

Ekonomsko i radno iskorištavanje spada u posebnu skupinu psihičkog zlostavljanja. Primjeri te vrste zlostavljanja jesu: uskraćivanje ili oduzimanje financijskih sredstava ili ograničavanje raspolaganja njima; onemogućavanje ženi da se zaposli ili da zadrži posao; davanje ograničenog iznosa novca, nedovoljnog za potrebe redovnog održavanja kućanstva; uskraćivanje informacija o obiteljskim prihodima i rashodima; zaduživanje uzimanjem kredita bez znanja partnera i sl. Opisana ponašanja zlostavljača izazivaju kod žrtve osjećaj straha i prijetće opasnosti. Prijetnje mogu biti upućene neposredno, usmeno, putem telekomunikacijskih sredstava (mobitel, telefon, računalo), pismeno, ali i posredno, putem treće osobe.

SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE

Seksualno zlostavljanje odnosi se na povređivanje seksualnog integriteta druge osobe, neovisno o spolu. Uključuje verbalno spolno uznemiravanje (govorenje prostih riječi koje se mogu protumačiti kao seksualne poruke), ili aludiranje na spolni odnos pokazivanjem rukama ili drugim dijelovima tijela na svom tijelu ili tijelu druge osobe; nadalje, dodirivanje intimnih dijelova žrtve (npr. grudi, stražnjice) pred drugima ili u situacijama, traženje da se dodiruje spolni organ nasilnika, kao i nasilni seksualni odnos mimo ili protiv želje druge osobe.

Spolni odnos je nasilan spolni čin ako jedan od sudionika ne želi spolni odnos, tj. nije dao/la pristanak za spolni čin, ili ga u određenom trenutku želi prekinuti. Iako je žrtva prethodno dobrovoljno pristala na spolni odnos, ona ga u svakom trenutku može prekinuti izražavajući nedvosmislenu želju za njegovim prekidom.

Silovanje može biti počinjeno i prema bračnom ili izvanbračnom partneru, pod okolnostima predviđenim zakonom. Silovanje se kvalificira kaznenim djelom prema čl.188.KZ.

Svi drugi oblici narušavanja spolnog integriteta druge osobe, koji se očituju dodirivanjem intimnih dijelova tijela žrtve radi postizanja, produljenja ili zadovoljavanja spolnog nagona počinitelja ili treće osobe, kada nije počinjen pokušaj silovanja, klasificiraju se kao bludne radnje. Kao takve, kažnjive su prema kriminalnim okolnostima propisanim zakonom (npr. silom, prijetnjom ili pod drugim okolnostima).

Za sva protupravna ponašanja, osim kaznenog progona, predviđeno je prekršajno sankcioniranje pred Prekršajnim sudom. U slučajevima kada je, uvjetno rečeno, žrtvi nanesena šteta manjeg intenziteta, ona se tretiraju kao prekršaji i kao takvi propisani su Zakonom o zaštiti od nasilja.

Seksualno zlostavljanje maloljetnika

Uključivanje djeteta/adolescenta u seksualne aktivnosti koje ono ne može razumjeti niti dati zreli pristanak smatra se seksualnim zlostavljanjem. Prema današnjim zakonskim kriterijima, maloljetnik s navršениh 14 godina može dati pristanak za seksualni odnos.

Seksualnim zlostavljanjem smatra se i neprimjereno dodirivanje i milovanje djeteta/adolescenta po intimnim dijelovima tijela, traženje od djeteta/adolescenta da na neprimjeren način dodiruje i/ili ljubi odraslog, izlaganje djeteta/adolescenta promatranju pornografskih materijala, uključivanje djeteta u seksualne aktivnosti te davanje sugestivnih seksualnih komentara djetetu/adolescentu.

NASILJE NAD STARIJIM OSOBAMA

Čini se da je u društvu nasilje nad starijim osobama još uvijek podcijenjeno. Zlostavljači su najčešće djeca, rođaci i unuci žrtve. Najčešći je oblik zlostavljanja starijih osoba emocionalno zlostavljanje (vrijeđanje, ignoriranje, uskraćivanje socijalnih kontakata) te ekonomsko zlostavljanje (uskraćivanje mirovine i/ili neovlašteno raspolaganje imovinom). Žrtve vrlo rijetko prijavljuju zlostavljanje zbog osjećaja straha, srama i krivnje.

POSLEDICE NASILJA

Posljedice zlostavljanja kod djece

Zlostavljanje djece ostavlja značajne posljedice na njihov tjelesni, psihički i emocionalni razvoj. Fizičke posljedice mogu se pojaviti na planu rasta i razvoja, neurobioloških poremećaja, motoričkih deficita itd.

Razvojne se poteškoće mogu manifestirati u obliku problema u razvoju govora i komunikacije, poteškoća u emocionalnom razvoju, brojnim aspektima na planu školskog i akademskog neuspjeha. Razvojne se poteškoće očituju i u poremećajima ponašanja i poremećenim odnosima s vršnjacima i odraslim osobama

Zlostavljana djece često su i sama agresivna i nemirna. Nerijetko su usamljena, ne gledaju sugovornika u oči, doimlju se nezainteresirano, rijetko plaču. U grupi druge djece, kada druga djeca plaču ona su apatična ili grimasiraju. Često ne reagiraju očekivano na vanjske podražaje. U igri ne pokazuju zadovoljstvo. Vrlo često imaju poteškoće u učenju i u odnosima s okolinom. Najčešće su depresivna, ustrašena i tjeskobna. Mlađa djeca pokazuju neke oblike regresivnog (npr. sisanje palca, enureza) ili agresivnog ponašanja (npr. čupanje kose). Školska djeca, naizgled bez razloga, postaju povučena i zlovoljna, izražavaju strah od povratka kući, kasne i izostaju iz škole, neuspješna su u školi. Neka zlostavljana djeca počinju krasti i lagati. Kod mnoge zlostavljane djece pojavljuju se poremećaji prehrane i spavanja. Kod starije zlostavljane djece i adolescenata moguća je pojava autodestruktivnih ponašanja (samoozljeđivanje, pokušaji suicida, eksperimentiranja s drogama).

Ako se radi o seksualnom zlostavljanju, seksualizirana ponašanja djeteta/adolescenta mogu ukazivati na tu vrstu zlostavljanja (uporaba eksplicitnog vokabulara, seksualizirani crteži, neadekvatno seksualizirano ponašanje s drugom djecom). Djeca/adolescenti koji su žrtve seksualnog zlostavljanja pokazuju pomanjkanje potreba za fizičkim dodirima, pojačan oprez u socijalnim kontaktima i smanjeno povjerenje u odrasle osobe, tjeskobu u nekim uobičajenim situacijama (npr. odlazak na zahod, skidanje odjeće, medicinski pregledi, kontakt s roditeljima), reagiraju pojačanim nemirom na vlastite pogreške i neuspjeh ili se kontinuirano nasilno ponašaju prema drugoj djeci/adolescentima.

Teško **fizičko zlostavljanje djeteta** može dovesti do sindroma pretučenog djeteta (Battered child syndrome). Takve ozljede nastaju najčešće udaranjem rukama ili šakama. Za to zlostavljanje karakterističan je dug vremenski razmak između ozljeđivanja i traženja medicinske pomoći.

Najčešće ozljede nastale na taj način jesu: ozljede mekih tkiva glave, lica i vrata; krvni podljevi usnica, ogrebotine na obrazima i uškama, razderotine, prijelomi nosnih kostiju; najčešći krvni podljevi budu vidljivi na prsnom košu i trbuhu, kao posljedice prijeloma rebara i razdora unutrašnjih organa, zatim krvni podljevi na ekstremitetima (često simetrični, različite starosti). Moguće su i ugrizne ozljede, kao i namjerne opekline ozljede, tj. stari ožiljci od gašenja opušaka po koži. Često čujemo i za sindrom istrešenog djeteta (Shaken baby syndrome), što predstavlja težak oblik maltretiranja dojenčadi mlađe od 6 mjeseci, a može dovesti do teških ozljeda mozga, bez vidljivih ozljeda na glavi. Opći simptomi za njegovo prepoznavanje jesu: loš apetit, povraćanje, razdražljivost, loše spavanje, nemogućnost sisanja, staklaste oči, grimase, tikovi, letargija, poteškoće u disanju, grčevi i nesvjestica. Kasne su posljedice atrofija mozga i cistična encefalomalacija. Najteže posljedice jesu retardacija, sljepoća, paraliza, poremećaji vida, sluha, govora i motorike, epilepsija, napadaji bijesa i autistično ponašanje.

Posljedice zlostavljanja kod odraslih

Karakteristične kliničke slike kod odraslih žrtava nasilja jesu: depresivni i anksiozni poremećaji, somatizacijski poremećaji (glavobolja, trboboja, mučnine, nesanice i sl.), disocijativni poremećaji i PTSP.

Najčešći uzroci zašto žrtve nasilja šute o nasilju i ne žele prijaviti nasilnika jesu strah, sram i krivnja. Stoga je važno pružiti im adekvatnu potporu, podršku. Moralna je obveza svakog pojedinca u društvu da, ako sumnja na nasilje, to i prijavi.

Stručnjaci koji rade u neposrednom kontaktu s ljudima, posebno djecom (zdravstveni djelatnik, djelatnik socijalne skrbi, psiholog, socijalni radnik, socijalni pedagog i djelatnik odgojno-obrazovne ustanove), osim moralne obveze, imaju i zakonsku obvezu i dužnost prijavljivanja nasilja.

ZAKONSKE OBVEZE PRIJAVLJIVANJA SUMNJE NA NASILJE

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti tiskalo je **Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji**, koji se temelji na zakonima i podzakonskim aktima te na sadržaju i obvezama propisanim Nacionalnom strategijom zaštite od nasilja u obitelji od 2005. do 2007. godine, a donijela ga je Vlada Republike Hrvatske. Svrha je Protokola osigurati uvjete za djelotvoran i cjelovit rad nadležnih tijela (policija, centri za socijalnu skrb, zdravstvene ustanove, odgojno-obrazovne ustanove i pravosudna tijela) radi unapređenja zaštite i pomoći žrtvi nasilja u obitelji, kao i pomoći počiniteljima u promjeni njihovog ponašanja, tj. promjeni vrijednosnog sustava radi nenasilnog rješavanja sukoba i uvažavanja ravnopravnosti spolova.

Prema Obiteljskom zakonu (članak 108. stavak 1.), «svatko je dužan obavijestiti centar za socijalnu skrb o kršenju djetetovih prava, a posebice o svim oblicima tjelesnog ili duševnog nasilja, spolne zloporabe, zanemarivanja ili nehajnog postupanja, zlostavljanja ili izrabljivanja djeteta; (stavak 2.) centar za socijalnu skrb dužan je odmah po primitku obavijesti iz stavka 1. ovoga članka ispitati slučaj i poduzeti mjere za zaštitu djetetovih prava.»

Dana 30. listopada 2009.g. Hrvatski Sabor donio je **Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji** (NN 137/09), čime je prestao važiti Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji od 2003. godine (NN 116/03).

Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji (članak 8.), «zdravstveni radnici, stručni radnici u djelatnosti socijalne skrbi, obiteljske prevencije i zaštite, odgoja i obrazovanja te stručni radnici zaposleni u vjerskim ustanovama, humanitarnim organizacijama, udrugama civilnog društva u djelokrugu djece i obitelji obvezni su prijaviti policiji ili državnom odvjetništvu počinjenje nasilja u obitelji iz članka 4. ovoga Zakona za koje su saznali u obavljanju svojih poslova.»

Ako to ne učine, čine prekršaj kažnjiv po čl. 21. istog zakona, a koji glasi: «novčanom kaznom u iznosu od najmanje 3.000,00 kuna kaznit će se osobe iz članka 8. ovoga Zakona koje ne prijave policiji ili državnom odvjetništvu počinjenje nasilja u obitelji iz članka 4. ovoga Zakona za koje su saznale obavljajući svoju djelatnost.»

Ako navedeni stručnjaci zaprime informacije ili činjenice koje sugeriraju da je dijete zlostavljano, čak iako nema dovoljno informacija da bi bili posve sigurni u to, dovoljno je da postoji niži stupanj vjerojatnosti, tj. opravdana sumnja na zlostavljanje, dužnost im je da događaj i njegove okolnosti prijave.

Neprijavljivanje počinjenog kaznenog djela regulirano je u istom zakonu (članak 300.) na sljedeći način: (stavak 1.) «tko zna da je počinjeno teško kazneno djelo pa to ne prijavi iako zna da bi takvom prijavom bilo onemogućeno ili znatno olakšano otkrivanje djela ili počinitelja, a za to djelo je zakonom propisana kazna dugotrajnog zatvora, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine; (stavak 2.) kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se službena ili odgovorna osoba koja ne prijavi počinjenje težeg kaznenog djela za koje je saznala u obavljanju svoje dužnosti, a radi se o kaznenom djelu za koje pokretanje kaznenog postupka nije prepušteno privatnoj tužbi ili povodom prijedloga; (stavak 4.) za kazneno djelo iz stavka 1. i 2. ovoga članka kaznit će se doktor medicine, doktor stomatologije, primalja ili drugi zdravstveni djelatnik, psiholog, osoba kojoj je povjeren odgojno obrazovni rad u odgovarajućoj ustanovi, javni bilježnik i djelatnik skrbništva ako je djelo počinjeno prema djetetu ili maloljetnoj osobi.»

Naime, službena ili odgovorna osoba koja ne prijavi teže kazneno djelo za koje je saznala obavljanju svoje dužnosti, a u to se ubraja i zlostavljanje djeteta, čini kazneno djelo te podliježe gore navedenim sankcijama.

Pod određenim okolnostima oni mogu, ako ne prijave zlostavljanje, biti tuženi i u građanskoj parnici pokrenutoj od strane zlostavljanog, posebno ako je došlo do ozljeđivanja i žrtva trpi posljedice kontinuiranog zlostavljanja, a koje se moglo izbjeći da je došlo do pravovremene prijave.

Stručnjak može snositi i posljedice unutar svoje struke u sklopu svojih udruženja i komora. Primjerice, ako je kodeksom udruženja ili komore predviđeno da neprijavljivanje zlostavljanja predstavlja njegovo kršenje, stručnjaku može biti ugroženo članstvo u udruženju, ali i trajno narušen profesionalni ugled.

Osoba koja obavještava centar za socijalnu skrb o nasilju može biti susjed, član obitelji ili neka treća osoba, no svakako postoji zakonska obveza i dužnost svakog stručnjaka koji radi s djecom da prijavi svako takvo ponašanje.

KOME, KADA I KAKO PRIJAVITI ZLOSTAVLJANJE

Stručnjaci su u bezuvjetnoj obvezi prijaviti nasilje ako postoji opravdana sumnja da se zlostavljanje događa, bilo da je ono emocionalno, fizičko, seksualno, ekonomsko, ili da su djeca svjedoci nasilja u obitelji, ili su pak na bilo koji način zanemarena. Zadatak je ostalih nadležnih službi da, svatko u svojoj nadležnosti, prikupe potrebne činjenice i dokaze. Konačnu odluku o tome da li će se postupak voditi donosi državno odvjetništvo, a odluku da li je zlostavljanje počinjeno donosi sud. Sasvim je nebitno kome se prijava podnese (nadležnom centru za socijalnu skrb, odsjeku maloljetničke delinkvencije u nadležnoj policijskoj postaji ili općinskom, odnosno županijskom odvjetništvu) jer su te institucije međusobno koordinirane i jedna drugu izvješćuju o svom dijelu obavljenog posla. Brojevi telefona tih institucija evidentirani su u telefonskom imeniku, no informacije o njima mogu se dobiti i putem Hrabrog telefona (broj 0800 0800). Adresar važnih brojeva telefona nalazi se u prilogu.

Ako prijava bude podnesena centru za socijalnu skrb, on je dužan poduzeti sve mjere radi zaštite sigurnosti žrtve (posebno djeteta). Ovisno o tome u kojim se okolnostima zlostavljanje dogodilo, žrtvi će biti pružena podrška i sigurnost. Prijava dostavljena centru za socijalnu skrb ili policiji prosljeđuje se nadležnom državnom odvjetništvu koje je nadležno za gonjenje počinitelja kaznenih djela te, u slučaju postojanja «osnovane sumnje», može zatražiti pokretanje istražnog postupka protiv zlostavljača. Ako se optužni prijedlog ili optužnica protiv zlostavljača podignu, tada se o kaznenoj odgovornosti počinitelja odlučuje na glavnoj raspravi pred sudom. Ako se tijekom kaznenog postupka stručnjak koji je prijavio sumnju na zlostavljanje pozove na sud kao svjedok, dužan je odazvati pozivu te istinito svjedočiti o događaju.

Iako postoji mogućnost da u određenoj fazi postupka dođe do odbačaja kaznene prijave, obustave kaznenog postupka ili oslobađajuće presude protiv zlostavljača, takav ishod ne treba i ne smije obeshrabrivati stručnjake da opravdanu sumnju na zlostavljanje prijavljuju, budući da kasniji tijek postupka u smislu specifičnosti kaznenog prava ima svoje posebne zakonitosti, a to sve ne umanjuje obvezu prijavljivanja.

Uvijek postoji sumnja i bojazan da osoba koju smo prijavili kao zlostavljača podigne tužbu protiv osobe koja je prijavila. No, s obzirom na to da za podnošenje prijave postoji zakonska obveza stručnjaka, nema opasnosti da bi se takva prijava ozbiljno tretirala, osim, naravno, ako bi se radilo o lažnom prijavljivanju.

Odnos zdravstveni djelatnik - pacijent

Dvojba o kojoj razmišljaju stručnjaci sljedeća je: KRŠI LI SE ODNOS POVJERENJA S PACIJENTOM AKO ŽRTVA NE DAJE PRISTANAK ZA PRIJAVU ZLOSTAVLJAČA?

Profesionalna je ili zakonska dužnost zdravstvenih djelatnika da zadrže informacije dobivene od klijenata/pacijenata. Međutim, prema zakonu, dužnost prijavljivanja ima prednost pred dužnosti zadržavanja informacija.

Stoga, ako u razgovoru saznamo i sumnjamo da postoje elementi zlostavljanja (osobito kada se radi o ugrozi djece), klijentu/pacijentu trebamo dati do znanja da ćemo o tome obavijestiti nadležne službe koje će, svaka u svojoj domeni, zaštititi žrtvu nasilja.

Posebno je osjetljivo razgovarati o tome s djecom. Djeci je potrebno objasniti da je sve što nam govore povjerljivo, ali da je odgovornost nas - odraslih osoba ne čuvati tajnu koja nekoga ugrožava (bilo da se radi o ugroženosti njihovog ili tuđeg života, ili o mogućem zlostavljanju).

Žene koje prijavljuju svoje muževe - nasilnike često ne žele da se o tome obavještavaju nadležne službe zbog dobro poznatih razloga (sram, strah, krivnja). No, valja naglasiti (i o tome izvijestiti žrtvu) da je zakonska obveza službenih osoba prijaviti nasilje, osobito kada u obitelji ima malodobne djece i kada žena/žrtva nastavlja i dalje živjeti s nasilnikom. Nadalje, ženi/žrtvi treba pojasniti posljedice življenja u takvim uvjetima i govoriti joj o ozbiljnim posljedicama po djecu i njihov razvoj te o nužnim mjerama njihove zaštite.

SADRŽAJ PRIJAVE

Često postoji dilema kako podnijeti prijavu, odnosno koje informacije ona mora sadržavati. Glede toga ne postoji neka strogo propisana forma, no ona mora sadržavati sljedeće informacije: tko prijavljuje, protiv koje osobe je podnesena prijava sa svim njegovim osobnim podacima koji su dostupni i poznati stručnjaku, ime, a ako se radi o djetetu, njegovu dob te sve utvrđene činjenice i okolnosti iz kojih proizlazi sumnja na zlostavljanje. Važno je da se što točnije naznači vremensko razdoblje kada se nasilje dogodilo, ili događalo, ako je trajalo određeno vrijeme, te medicinska dokumentacija, koja treba biti što preciznija glede opisivanja vrste ozljeda. Potrebno je navesti i podatke o osobama za koje se zna da su bile upoznate ili da imaju određena saznanja o događaju, a koje u postupku mogu svjedočiti. Detaljno se opisuje intervencija kao i date informacije, savjeti i preporuke žrtvama. Tekst prijave ne mora biti detaljan, no dobro je navesti što više detalja kojih se stručnjak sjeća.

Prijava se podnosi pisanim putem, no bilo bi dobro da stručnjak osobno kontaktira odgovornu osobu iz nadležnih institucija kako bi se izmijenilo što više informacija.

Postoji i standardizirani obrazac prijave koja se piše u tri istovjetna primjerka, a koja se ispunjava u slučaju kada žrtva dođe neposredno nakon što je zlostavljana i trenutno traži zaštitu od zlostavljača. Takva se prijava dostavlja policijskoj upravi, a najkasnije 24 sata od zatražene pomoći.

Liječnik, uz prijavu sumnje na zlostavljanje nadležnim službama, područnom uredu Zavoda za zdravstveno osiguranje podnosi prijavu vezanu uz ozljede do kojih je došlo tijekom nasilja.

PRILOG

Mogući tekst prijave (izmišljeni slučajevi)

Primjer 1.

«Dana 5.5.2005. na pregled u našu ordinaciju javila se pacijentica Z.Z. (I. Ivanovića 5, 51000 Rijeka). Djelovala je rastrešeno i smušeno, cijelo vrijeme razgovora pogled joj je bio odsutan i rijetko bi sugovornika gledala u oči. Žalila se na učestale glavobolje, mučnine i nesanice te je tražila nešto za umirenje bolova i sredstvo za smirenje kako bi mogla spavati. Također navodi kako joj stvari izmiču kontroli i da postoje određeni problemi u discipliniranju djece jer često se ona i suprug «malo» posvađaju oko načina odgoja, a to djeca iskorištavaju, baš nisu poslušna pa čak su «popustili» u školi. Kaže da suprug stalno radi i dolazi kući kasno umoran i «razdražljiv», i u takvim okolnostima nema strpljenja s djecom, a «djeca ko djeca ne razumiju da je tata umoran i da zato više». Tijekom razgovora vidno se primjećuje nervoza, uznemirenost, a ton glasa polako prelazi u plačljiv. Dlanovi su joj se znojili te ih je stalno brisala. Negira da je suprug verbalno zlostavlja, kaže da je «normalno» kada puno radi i umoran dođe kući da «malo podigne glas» i da mu se omakne i koja psovka i pogrdna riječ. Tjelesnu nasilnost od strane supругa negira.

Međutim, na sredini nadlaktice lijeve ruke primijećen je krvni podljev ljubičastoplave boje (prema procjeni star oko dva dana). Isto tako, sam izgled podljeva (širine do 6 cm, dvije trećine opsega nadlaktice) upućuje na činjenicu da potječe od stiska, vjerojatno šakom.

Budući da to nije prvi put da se pacijentica žali na slične probleme te da su oni dugotrajni, a prema određenim pričama susjeda koji su naši pacijenti, može se naslutiti da suprug ima problema i s alkoholom, postoji opravdana sumnja da se u obitelji događa nasilje prema supruzi, tj. pacijentici Z.Z. (35 godina). Budući da u obitelji postoji dvoje malodobne djece, A.Z. (9 godina) i M.Z. (13 godina), postoji potreba i obveza njihove zaštite. Pacijentica ne želi prijaviti supругa i opravdava ga, no informirana je o obvezi liječnika da, ako postoji opravdana sumnja na zlostavljanje, to učini zbog zaštite malodobne djece u obitelji, a u protivnom može snositi sankcije. Pacijentica je savjetovana da zatraži pomoć stručnjaka, dane su joj informacije i brojevi telefona ustanova gdje takvu pomoć može dobiti. Molimo vas da ispitajte slučaj i poduzmete mjere obiteljske pravne zaštite djece i njihove majke.»

Primjer 2.

«U našu se ordinaciju na pregled javila 73-godišnja pacijentica A.A. (J. Jugovića 7, 51000 Rijeka). Žalila se na «kostobolju» i česte glavobolje, bila je vrlo uznemirena, gotovo na rubu suza, neprestano brišući znoj s lica i dlanova drhtavih ruku. Vrlo mršava i iscrpljena, tijekom razgovora o njezinom zdravstvenom stanju požalila se da živi sa sinom i da joj je život težak kao i svakom umirovljeniku. Spomenula je da sin voli «malo» popiti i da tada u kući mora biti mir i tišina jer mu sve smeta pa se lako razljuti, više, baca i razbija stvari po kući, no to opravdava činjenicom da je bio u ratu i da ima «tanke živce». Stidljivo, gledajući u pod objašnjava kako ga žali jer ga je i žena ostavila zbog «nagle naravi» te da mu daje cijelu mjesečnu mirovinu jer je traži. Povremeno prodaje i stvari iz kuće (vjerojatno radi kupnje alkohola). Ne daje joj baš puno novaca od mirovine za hranu. Često se zna naljutiti i prigovarati na ono što ona spremi za jelo, a ona s novcem koji joj ostane sebi dnevno može priuštiti samo jedan obrok, no ističe kako njoj ionako ne treba puno jer je već stara i ne radi teške poslove. Rijetko razgovara sa sinom, kojega vidi samo navečer kada dođe kući (često pod utjecajem alkohola), no ni to mu ne zamjera jer o čemu bi razgovarao sa staricom. Rijetko joj dolaze i unuci koji se ne viđaju s ocem pa im je «nezgodno» doći zbog oca. Sve te činjenice upućuju na to da postoji opravdana sumnja na emocionalno i materijalno zlostavljanje C.A. (48 godina) nad svojom majkom A.A. (73 godine).

Pacijentica je savjetovana i upoznata s činjenicom da će se napraviti prijava o sumnji na zlostavljanje nadležnom centru za socijalnu skrb. Iako je pacijentica molila da se to ne čini jer on joj je ipak sin, objašnjeno joj je da je to zakonska dužnost liječnika radi njezine zaštite. Pacijentica je zbog svog trenutnog zdravstvenog stanja (fizička i emocionalna iscrpljenost, kao i pothranjenost i dehidracija) smještena u zdravstvenu ustanovu. Molimo vas da ispitajte slučaj i poduzmete mjere obiteljske pravne zaštite starije osobe.»

Adresar organizacija, udruga, ustanova i drugih subjekata koji se bave problemom nasilja

INTERVENTNE SLUŽBE

92 POLICIJA
94 HITNA POMOĆ

SOS TELEFON CARITAS

0800 200 137 - radnim danom od 7-22 h
mob.:098 852 633 - blagdanom i noću

SOS TELEFON GRADA RIJEKE

Udruga za pomoć žrtvama nasilja
tel.: 051 211 888 - svaki dan 18-21h

SOS TELEFON SKLONIŠTA ZA ŽRTVE OBITELJSKOG NASILJA

0800 333 883, MOB.:099 502 7553 – 0-24 h

ODSJEK ZA MALOLJETNIČKU DELIKVENCIJU PU PRIMORSKO-GORANSKE

tel.:051 430 187; 430 185; 430 235; 430 107;

DRŽAVNA UPRAVA ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE (CENTAR ZA OBAVJEŠĆIVANJE)

tel.:112

CENTAR ZA SOCIJALNU SKRB

Laginjina 11a, 51000 Rijeka
tel.: 051 226 586

OBITELJSKI CENTAR PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Krešimirova 12,51000 Rijeka
tel.:051 338 526

CARITASOV DOM ZA ŽENE I DJECU ŽRTVE OBITELJSKOG NASILJA "SVETA ANA" U RIJECI

www.sv-ana.org
e-mail.suzana.samardzic@ri.t-com.hr

CARITASOVO MOBILNO SAVJETOVALIŠTE ZA ŽENE U POTREBI

Pomerio 3a, 51000 Rijeka
tel./fax: 051 21 11 46

U.Z.O.R.

Blaža Polića 2/II, 51 000 Rijeka
tel.: 051 321 130

RIJEČKA NADBISKUPIJA – URED ZA OBITELJ

Ivana Pavla II 1, 51 000 Rijeka
tel.: 051 330 467

CENTAR ZA PRAVNO SAVJETOVALIŠTE ŽENA ŽRTAVA OBITELJSKOG NASILJA

Put Vele Crikve 1, 51 000 Rijeka
tel.: 051 315 020; ponedjeljak od 10 do 12 h i četvrtak od 17 do 19 h

PSIHOLOŠKO SAVJETOVALIŠTE ZA DJECU, MLADEŽ I OBITELJ OPĆINE MATULJI

Trg M.Tita 11
tel.: 051 274 114

SAVJETOVALIŠTE ZA ZAŠTITU DJECE OD ZANEMARIVANJA I ZLOSTAVLJANJA «TIĆ»

Beli Kamik bb, 51 000 Rijeka
Tel.: 051 215 670
Radno vrijeme: ponedjeljak – petak 8-19 h